

Sygn. akt I Ns 728/21

POSTANOWIENIE

Dnia 27 października 2022 roku

Sąd Rejonowy dla Łodzi – Widzewa w Łodzi Wydział I Cywilny w osobie:

Przewodniczący: Asesor sadowy Szymon Śniady

Protokolant: sekretarz sądowy Agata Wójciak

po rozpoznaniu 6 października 2022 roku w Łodzi

na rozprawie

sprawy z wniosku syndyka masy upadłości upadłego B. L.

z udziałem E. P., S. L., M. C., H. P., N. L., K. L., O. L. (1), B. L.

o stwierdzenie nabycia spadku

postanawia:

1. stwierdzić, że spadek po R. L., synu H. i A. z domu K., urodzonemu (...) w Ł., zmarłym (...) w Ł., ostatnio stale zamieszkałemu w Ł., na podstawie ustawy, nabyły jego wnuki N. L., córka B. i I. z domu K., K. L., córka B. i I. z domu K. oraz O. L. (2), syn B. i I. z domu K. po 1/3 (jednej trzeciej) części każde z nich;
2. ustalić, że wnioskodawca oraz uczestnicy ponoszą koszty związane ze swoim udziałem w sprawie.

Sygn. akt I Ns 728/21

UZASADNIENIE

Syndyk masy upadłości B. L. P. B. wniósł o stwierdzenie nabycia spadku po R. L. przez syndyka masy upadłości B. L. P. B., E. L. oraz S. L. z dobrodziejstwem inwentarza oraz o zasądzenie na rzecz wnioskodawcy kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego. W uzasadnieniu wskazano, iż R. L. zmarł będąc wdowcem, zaś do kręgu dziedziczenia po nim wchodzi trójka jego dzieci. B. L. złożył oświadczenie o odrzuceniu spadku po swoim ojcu w ciągu roku przed złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości, wobec czego zdaniem wnioskodawcy czynność ta jest bezskuteczna z mocy samego prawa.

(wniosek k. 4-5)

Sąd ustalił, co następuje:

R. L., syn H. oraz A. z domu K., urodzony (...) w Ł. zmarł (...) w Ł. jako wdowiec. Miał on troje dzieci: S. L., B. L. oraz E. P.. S. L. nie posiada zstępnych. E. P. ma małoletnie dzieci H. P., M. C., zaś B. L. ma dzieci K. L., N. L., O. L. (1) oraz córkę H. L. urodzoną (...). Wnuki spadkodawcy nie posiadają dalszych zstępnych. Spadkodawca nie sporządził testamentu, zaś jego ostatnim miejscem zwykłego pobytu była Ł., ulica (...).

(odpisy aktów stanu cywilnego k. 70-82 i k. 156, zapewnienia spadkowe k. 149v-150)

S. L. oraz E. L. odrzucili spadek po swoim ojcu R. L. oświadczeniami złożonymi przed notariuszem (...) roku.

(oświadczenia k. 86-88, 106-107, zapewnienia spadkowe k. 149v-150)

B. L. odrzucił spadek po swoim ojcu R. L. oświadczeniem złożonym przed notariuszem (...) roku.

(oświadczenie k. 13-16)

Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi postanowieniem z 11 maja 2021 roku, prawomocnym od 19 maja 2021 roku, zezwolił E. P. na odrzucenie w imieniu jej małoletnich dzieci H. P. i M. C. spadku po R. L..

(odpis postanowienia k. 85)

B. L. wniósł do Sądu Rejonowego dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi o zezwolenie na odrzucenie w imieniu jego małoletnich dzieci K. L., N. L. oraz O. L. (1) spadku po R. L., który to wniosek Sąd ten prawomocnie oddalił. B. L. nigdy nie złożył oświadczeń o odrzuceniu spadku w imieniu swoich dzieci.

(akta sprawy toczony przez Sądem Rejonowym dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi V. N. 42/21)

E. P. nie złożyła w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po swoim ojcu w imieniu swoich małoletnich zstępnych H. P. i M. C., jednak wnioskiem z 25 października 2021 roku wniosła o przyjęcie oświadczeń i zatwierdzenia uchylecia od skutków prawnych niezłożenia oświadczeń o odrzuceniu spadku w imieniu swoich dzieci w terminie. Sąd Rejonowy dla Łodzi-Widzewa w Łodzi w sprawie o sygnaturze akt II Ns 878/21 odebrał (...) roku od E. P. oświadczenia o odrzuceniu spadku po R. L. oraz o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia oświadczeń w terminie w imieniu małoletnich H. P. i M. C. i postanowieniem z (...) roku zatwierdził złożenie tych oświadczeń po terminie.

(zapewnienia spadkowego k. 149v-150, wniosek k. 164, akta sprawy II Ns 878/21)

9 lutego 2021 roku B. L. wniósł do Sądu Rejonowego dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi wniosek o ogłoszenie upadłości, zaś Sąd ten postanowieniem z 6 kwietnia 2021 roku ogłosił jego upadłość obejmującą likwidację majątku dłużnika.

(wniosek k. 17-25, postanowienie k. 8)

Sąd zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 670 k.p.c. Sąd spadku z urzędu bada, kto jest spadkobiercą. W szczególności ustala, czy spadkodawca nie pozostawił testamentu. Sąd stwierdzi nabycie spadku przez spadkobierców, choćby były nimi inne osoby niż te, które wskazali uczestnicy. W postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku sąd wymienia spadkodawcę oraz wszystkich spadkobierców, którym spadek przypadł, jak również wysokość ich udziałów (art. 677 § 1 k.p.c.).

Przepis art. 922 § 1 k.c. stanowi, że prawa i obowiązki majątkowe zmarłego przechodzą z chwilą jego śmierci na jedną lub kilka osób stosownie do przepisów księgi niniejszej. Zgodnie natomiast z art. 926 § 1 k.c. powołanie do spadku wynika z ustawy albo z testamentu, przy czym w myśl § 2 tegoż przepisu dziedziczenie ustawowe co do całości spadku następuje wtedy, gdy spadkodawca nie powołał spadkobiercy albo gdy żadna z osób, które powołał, nie chce lub nie może być spadkobiercą. Powyższe oznacza, że dziedziczenie ustawowe ma charakter subsydiarny, znajduje zastosowanie, gdy nie powołano spadkobiercy testamentowego albo powołany spadkobierca nie może lub nie chce dziedziczyć. Mianowicie, jeżeli spadkodawca nie pozostawił testamentu, to dopiero wówczas przepisy kodeksu cywilnego stanowią w swej treści kto i z jakim udziałem dziedziczy spadek po osobie zmarłej. Natomiast, jeżeli spadkodawca pozostawił testament, rzeczą Sądu prowadzącego postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku jest ocena ważności testamentu wobec treści przepisów kodeksu cywilnego.

W niniejszej sprawie spadkodawca nie pozostawił testamentu, dlatego dziedziczenie po nim nastąpiło na podstawie przepisów ustawy.

Krąg spadkobierców ustawowych określają art. 931 i następnym k.c. W pierwszej kolejności powołane z ustawy do spadku są dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek. Zstępni zmarłego dziedziczą w częściach równych (art. 931 § 1 k.c.). R. L. w chwili śmierci był wdowcem i pozostawił po sobie troje dzieci, które jednak odrzuciły spadek przed notariuszem

w sześciomiesięcznym terminie do złożenia oświadczenia o przyjęciu bądź odrzuceniu spadku, o którym mowa w art. 1015 § 1 k.c. Stosownie zatem do treści art. 1020 k.c. zostali oni wyłączeni od dziedziczenia, tak jakby nie dożył otwarcia spadku. Zgodnie natomiast z treścią art. 931 § 2 k.c. jeżeli dziecko spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku (a zatem również w wypadku, w którym skutecznie odrzuciło spadek) udział spadkowy, który by mu przypadał, przypada jego dzieciom w częściach równych. Należy jednak zaznaczyć, iż zgodnie z art. 927 § 1-2 k.c. nie może być spadkobiercą osoba fizyczna, która nie żyje w chwili otwarcia spadku, z wyjątkiem dziecka w chwili otwarcia spadku już poczętego pod warunkiem, że urodzi się żywe. Jedną z córek B. H. L. urodziła się (...), a więc ponad rok po śmierci R. L. – nie mogła ona zatem być poczętą w chwili śmierci swojego dziadka, a w konsekwencji dziedziczyć po nim.

W tym miejscu należy odnieść się do argumentacji wnioskodawcy dotyczącej rzekomej bezskuteczności oświadczenia o odrzuceniu spadku złożonego przez B. L..

Stosownie do treści art. 119 ust. 1 ustawy z 28 lutego 2003 roku Prawo upadłościowe (dalej jako p.u.) jeżeli do spadku otwartego po dniu ogłoszenia upadłości powołany zostaje upadły, spadek wchodzi do masy upadłości, zaś syndyk nie składa oświadczenia o przyjęciu spadku, a spadek uważa się za przyjęty z dobrodziejstwem inwentarza. Zgodnie zaś z ust. 2 cytowanego przepisu jeżeli otwarcie spadku nastąpiło przed ogłoszeniem upadłości, a do chwili jej ogłoszenia nie upłynął jeszcze termin do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku i powołany spadkobierca oświadczenia takiego nie złożył, przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio.

Co istotne żadna z powyższych okoliczności nie miała miejsca w niniejszej sprawie; po otwarciu spadku i złożeniu oświadczenia spadkowego doszło wszak przed ogłoszeniem upadłości. Co istotne z treści art. 119 ust. 2 p.u. wynika wyraźnie, iż dopuszczalne jest złożenie oświadczenia w przedmiocie przyjęcia lub odrzucenia spadku przez upadłego co do spadku otwartego przed ogłoszeniem upadłości, o ile oświadczenie to zostało złożone przed ogłoszeniem upadłości. Wskazany przepis wprowadza ograniczenie jedynie do przypadków, w których spadkobierca „nie zdążył” złożyć oświadczenia o odrzuceniu spadku przed ogłoszeniem swojej upadłości. Rozwiązanie to winno być traktowane jak wyjątkowe i brak zatem jest podstaw do stosowania go w drodze analogii do innych przypadków, w szczególności wobec wyraźnego rozróżnienia przez ustawodawcę sytuacji, w których do odrzucenia spadku przez upadłego dochodzi przed lub po ogłoszeniu upadłości.

Wnioskodawca wskazywał na art. 127 ust. 1 p.u., zgodnie z którym bezskuteczne w stosunku do masy upadłości są czynności prawne dokonane przez upadłego w ciągu roku przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, którymi rozporządził on swoim majątkiem, jeżeli dokonane zostały nieodpłatnie albo odpłatnie, ale wartość świadczenia upadłego przewyższa w rażąco stopniu wartość świadczenia otrzymanego przez upadłego lub zastrzeżonego dla upadłego lub dla osoby trzeciej. Skutkiem jednak powyższego (w przypadku wykazania okoliczności bezskuteczności czynności) jest jedynie bezskuteczność względna w stosunku do wierzycieli upadłościowych (por. A. Jakubecki [w:] F. Zedler, A. Jakubecki, Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz, wyd. III, Warszawa 2011, art. 127.).

Rzeczywiście w niniejszej sprawie B. L. złożył oświadczenie o odrzuceniu spadku w terminie krótszym niż rok przed złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości. Należy jednak zwrócić uwagę, iż przepis ten wprowadza jedynie sankcję „bezskuteczności w stosunku do masy upadłości” takiej czynności, a więc postać bezskuteczności względnej stwierdzanej na podstawie szczególnego rodzaju *actio pauliana* uregulowanej w art. 527 p.u. i 1024 k.c. w zw. z art. 131 p.u. i 132 p.u., która nie ma wpływu na treść orzeczenia sądu w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku z uwagi właśnie na swój względny charakter.

Spadkobierca, który spadek odrzucił zostaje wyłączony od dziedziczenia, tak jakby nie dożył otwarcia spadku, zaś co do zasady masa upadłości jest związana odrzuceniem spadku dokonany przez upadłego przed ogłoszeniem upadłości (por. K. Górniak, Komentarz do art. 119 Prawa upadłościowego, pod red. K. Osajdy, 2022, Legalis oraz D. Chrapoński [w:] Prawo upadłościowe. Komentarz, wyd. II, red. A. J. Witosz, Warszawa 2021, art. 119). Jedynymi wyjątkami od powyższego jest możliwość żądania przez syndyka uznania oświadczenia za bezskuteczne w przypadku w stosunku do masy upadłości na podstawie art. 527 p.u. i 1024 k.c. w zw. z art. 131 p.u. i 132 p.u. w przypadkach, w których

odrzućcie spadku nastąpiło z pokrzywdzeniem wierzycieli w odrębnym postępowaniu z powództwa syndyka. W realiach niniejszej sprawy nie wykazano by syndyk wszczął takie postępowanie i doszło do takiego uznania.

Należy w tym miejscu zaznaczyć, iż S. L. nie pozostawił dalszych zstępnych, zaś pozostałe dzieci spadkodawcy już tak. E. P. po odrzuceniu spadku przez siebie złożyła do Sądu wniosek o wyrażenie zgody na odrzucenie w imieniu swoich małoletnich dzieci H. P. i M. C. oświadczeń o odrzuceniu spadku po ich dziadku R. L. i taką zgodę otrzymała. Poza sporem pozostawało, iż w imieniu H. P. i M. C. stosowne oświadczenia o odrzuceniu spadku nie zostały złożone przez ich przedstawicieli ustawowych w terminie, jednak na podstawie art. 1019 § 1 i 3 k.c. Sąd Rejonowy dla Łodzi-Widzewa w Łodzi II Ns 878/21 odebrał oświadczenia o odrzuceniu spadku w ich imieniu i uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia oświadczeń w terminie i zatwierdził uchylenie się od skutków ich niezłożenia w terminie. Skoro zaś prawomocnym postanowieniem Sądu H. P. i M. C. uzyskali zatwierdzone przez Sąd uchylenie się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczeń o odrzuceniu spadku i spadek ten odrzucili (przez swoją przedstawicielkę ustawową) to ostatecznie skutecznie odrzucili oni spadek po R. L.. Co istotne nie mieli oni dalszych zstępnych

Analogiczny wniosek o wyrażenie zgody na złożenie oświadczeń w imieniu K. L., N. L. oraz O. L. (1) o odrzuceniu spadku złożył również B. L., który to wniosek jednak został oddalony i w imieniu małoletnich nie złożono ostatecznie żadnego oświadczenia spadkowego. Stosownie do treści art. 1015 § 2 k.c. brak oświadczenia spadkobiercy w terminie sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania jest jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza. Termin ten w przypadku K. L., N. L. oraz O. L. (1) rozpoczął się z dniem (...) roku kiedy to ich ojciec, a zarazem przedstawiciel ustawowy, B. L. odrzucił we własnym imieniu spadek po R. L., gdyż już w tym dniu ich przedstawiciel ustawowy miał świadomość powołania małoletnich do spadku, a zatem upływał 7 marca 2021 roku. Tutejszy Sąd podziela stanowisko przeważającej części judykatury oraz orzecznictwa, iż złożenie do sądu rodzinnego wniosku o wyrażenie zgody na dokonanie czynności przekraczającej zwykły zarząd majątkiem małoletniego w postaci odrzucenia w jego imieniu spadku w terminie określonym w art. 1015 § 1 k.c. umożliwia złożenie skutecznego oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu małoletniego niezwłocznie po prawomocnym zakończeniu postępowania w przedmiocie wyrażenia zgody (tak np. Uchwała SN z 22 maja 2018 roku, sygn. akt III CZP 102/17). Jednakże w niniejszej sprawie ani nie została wyrażona przedmiotowa zgoda, ani nie złożono w imieniu małoletnich oświadczeń o odrzuceniu spadku.

Z uwagi na powyższe Sąd stwierdził, iż spadek po R. L. nabyły jego wnuki K. L., N. L. oraz O. L. (1) po 1/3 części spadku każde z nich, jako jedyni zstępni zmarłego, którzy nie odrzucili po nim spadku.

W niniejszej sprawie uczestnicy postępowania byli równie zainteresowani jej rozstrzygnięciem. Brak było podstaw, które uzasadniałyby odejście od zasady rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów. Każde odstępianie od reguły wyrażonej w art. 520 § 1 k.p.c. wymaga precyzyjnego uzasadnienia, adekwatnego do wyniku i toku postępowania. Powinno także uwzględniać sytuację materialną uczestników (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 lutego 2012 r., II CZ 159/11 i z 15 lutego 2015 r., I CZ 1/12). W ocenie Sądu zasada, że każdy uczestnik postępowania ponosi koszty związane ze swoim udziałem w sprawie oznacza, że obciążają go koszty tych czynności, których sam dokonał, jak i czynności podjętych w jego interesie, także przez sąd, na jego wniosek lub z urzędu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 19 listopada 2010 r., III CZ 47/10). Z uwagi na powyższe Sąd o kosztach postępowania orzekł jak w punkcie 2 postanowienia.